

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **Вінничук Мирослави Вікторівни** на тему «Формування особистісної готовності майбутніх педагогів до діалогізації освітнього процесу», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія

Актуальність теми та її зв'язок з планами наукових робіт установи. Сучасний етап розвитку українського суспільства супроводжується глибокими трансформаціями, які охоплюють не лише соціально-політичну, а й духовно-ціннісну сферу життя. У контексті війни особливої ваги набуває питання очищення суспільної свідомості від авторитарного спадку минулого та переорієнтація освіти на розвиток свідомого, активного і гуманістично орієнтованого громадянина. Саме освіта постає одним із провідних механізмів формування нової ментальності і тому потребує глибинного переосмислення як за змістом, так і за формами організації. Визначальну роль у цьому процесі відіграє освітній діалог як гуманітарна освітня технологія, що передбачає повноцінну міжособистісну взаємодію, повагу до суб'єктності кожного учасника, сприяє ціннісному, емоційному і смисловому наповненню знань. Діалогізація у системі освіти є ключовою умовою реалізації гуманітарної парадигми, яка орієнтує педагогічний процес не лише на осмислене засвоєння знань, а й на становлення зрілої особистості, здатної до критичного мислення, етичної взаємодії та саморозвитку.

Питання цілісного підходу до підготовки майбутніх педагогів до реалізації освітнього діалогу ще не знайшло свого висвітлення в наукових дослідженнях. У наявних працях увага зосереджена переважно на розвиткові окремих складових або концептуальних аспектів, проте відсутнє чітке наукове обґрунтування готовності як цілісного особистісного утворення, що визначає здатність до фасилітативної взаємодії в освітньому середовищі. Тому є потреба в розробці науково обґрунтованої моделі формування такої готовності не лише як суми професійних компетенцій, а як цілісного особистісного утворення.

Дисертація виконана згідно з тематичним планом науково-дослідних робіт кафедри психології розвитку та консультування Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за напрямом «Психолого-педагогічні засади становлення освітнього діалогу як інноваційної психодидактичної технології» (номер державної реєстрації 0118U003130). Дослідження проводилися у рамках наукової школи професора Г. Радчук – «Становлення особистості в контексті вищої професійної освіти».

Тему дисертаційної роботи затверджено на засіданні вченої ради Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 4 від 23.11.2021 р.); узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 2 від 22.06.2023 р.). Тема дослідження затверджена у новій редакції на засіданні вченої ради Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол №8 від 27.12.2023 р.).

Особиста участь автора в одержанні наукових та практичних результатів дослідження. Дисертаційна робота є особистою науковою працею

Вінничук М. В., у якій висвітлені власні ідеї та розробки автора, що сприяли реалізації визначених завдань. Використані в дисертації ідеї та положення мають відповідні посилання й подані лише для підкріплення наукової концепції.

Дисертанткою самостійно написано всі розділи дисертації, оформлено наукові публікації. Спільно з науковим керівником проф. Радчук Г. К. проведено аналіз та узагальнення отриманих результатів, обґрунтовано та сформульовано висновки роботи. В усіх наукових працях, які висвітлюють результати дисертаційного дослідження, використано фактичний матеріал, отриманий здобувачем у процесі виконання роботи.

Структура та оформлення дисертаційного дослідження. Наукова робота структурована і виконана відповідно до вимог на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, 10 підрозділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел, що налічує 212 найменувань (з яких 43 – іноземною мовою) та 7 додатків. Основний зміст дисертації викладено на 169 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 24 таблиці та 36 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 262 сторінки.

У першому розділі розглянуто особливості освітнього діалогу як ключової форми активного навчання в гуманітарній парадигмі; визначено зміст поняття «особистісна готовність» майбутнього педагога до діалогізації освітнього процесу у психолого-педагогічному дискурсі, окреслено її сутнісні характеристики та взаємозв'язок із професійною діяльністю; обґрунтовано і проаналізовано критерії та структурні компоненти особистісної готовності.

У другому розділі представлено методичні засади емпіричного дослідження особистісної готовності майбутніх педагогів до діалогізації освітнього процесу. Описано логіку проведення дослідження, інструментарій, узагальнено кількісні та якісні результати за окремими методиками. Встановлено емпіричну структуру готовності (на основі кореляційного й факторного аналізу) та виокремлено її рівні за допомогою кластерного аналізу.

У третьому розділі представлено структурну модель формування особистісної готовності майбутніх педагогів до діалогізації освітнього процесу; описано програму соціально-психологічного тренінгу формування особистісної готовності; проаналізовано результати формувального впливу та доведено ефективність впровадження розробленої програми.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень і рекомендацій. Обґрунтованість сформульованих наукових положень та висновків забезпечується логікою подання матеріалу в дисертаційній роботі, послідовністю розв'язання визначених завдань, репрезентативністю вибірки та апробацією результатів дослідження.

Достовірність отриманих результатів підтверджено використанням теоретичних та емпіричних методів, вдало підібраним психодіагностичним інструментарієм, ґрунтовно проведеним емпіричним дослідженням, кількісним і якісним аналізом отриманих результатів із застосуванням методів математичної статистики.

Статистичні розрахунки здійснено за допомогою описової статистики (середні значення, стандартні відхилення, мінімальні та максимальні значення,

відсоткові співвідношення); критерію Шапіро-Уїлка, коефіцієнта кореляції г-Пірсона, факторного аналізу за методом головних компонент, кластерного аналізу методом k-середніх; отримані дані після формувального етапу дослідження аналізувались за допомогою непараметричних критеріїв – U-критерію Манна-Уїтні, критерію Вілкоксона і кутового перетворення ϕ^* -Фішера.

Важливим чинником також є апробація результатів на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та кафедральних наукових заходах.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що у дисертаційній роботі:

- *вперше* визначено поняття особистісної готовності майбутніх педагогів до діалогізації освітнього процесу як складне динамічне утворення особистості майбутнього педагога, що визначає його спрямованість на створення сприятливого освітнього середовища з метою актуалізації осмисленого учіння кожного учня на основі розвитку суб'єкт-суб'єктного педагогічного спілкування; на підставі визначених критеріїв виокремлено компоненти особистісної готовності майбутніх педагогів до діалогізації освітнього процесу: професійна спрямованість (мотиваційно-ціннісний компонент), емоційний інтелект (комунікативно-перцептивний компонент), фасилітативні здатності особистості (фасилітативний компонент) та рефлексивність, потреба в саморозвитку (рефлексивно-розвивальний компонент); виявлено рівні (низький, середній, високий) та емпірично обґрунтовано психологічні чинники розвитку особистісної готовності до діалогізації (автентичність, емпатійність, фасилітативність, суб'єктність); розроблено структурну модель формування особистісної готовності до діалогізації освітнього процесу, що включає концептуальний, формувальний та результативний блоки і базується на суб'єктно-вчинковому, діалогічному та екзистенційно-феноменологічному підходах; розроблено та апробовано розвивальну програму, спрямовану на розвиток ключових особистісних якостей, необхідних для діалогічної взаємодії в освітньому середовищі;

- *поглиблено та розширено* уявлення про формування особистісної готовності до педагогічної діяльності; можливості використання соціально-психологічного тренінгу для особистісного та професійного становлення майбутніх педагогів у закладі вищої освіти;

- *конкретизовано* змістові показники компонентів особистісної готовності майбутніх педагогів до діалогізації освітнього процесу: мотиваційно-ціннісний (гуманістична спрямованість, прагнення до самоактуалізації, екзистенційна сповненість, спрямованість на педагогічний процес), комунікативно-перцептивний (гнучкість у спілкуванні, здатність розуміти емоції і вміти ними керувати, емпатійність, схильність до соціальної взаємодії), фасилітативний (здатність надавати підтримку іншій людині, доброзичливість, позитивне самоставлення) та рефлексивно-розвивальний (рефлексивність, резильєнтність, спрямованість на вдосконалення, відкритість новому досвіду);

– подальшого розвитку набуло наукове уявлення про освітній діалог як гуманітарну психолого-педагогічну технологію, що виступає механізмом становлення особистості в освітньому середовищі.

Теоретична і практична цінність отриманих результатів полягає в розробці та теоретико-методологічному обґрунтуванні структурної моделі формування особистісної готовності майбутніх педагогів до діалогізації освітнього процесу. Також цінність зумовлена тим, що запропонований комплекс психодіагностичних методик дослідження та апробована розвивальна програма «Діалог починається з мене: шлях до педагогічної майстерності» можуть використовуватися під час підготовки майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки.

Результати дослідження можуть бути використані в процесі фахової підготовки студентів закладів вищої освіти різних рівнів акредитації та під час викладання курсів з педагогіки та психології, організації психологічного супроводу студентів. Тренінгова програма може стати складовою методичного забезпечення діяльності психологічної служби ЗВО та бути адаптованою для роботи з іншими категоріями здобувачів освіти, які потребують розвитку особистісної готовності до суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Відповідність дисертації встановленим вимогам та дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Дисертація, автором якої є Вінничук Мирослава Вікторівна, відповідає всім вимогам, які визначені для такого типу наукових досліджень. Наголосимо, що під час аналізу дисертації не було виявлено порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації й фальсифікації), а також не було встановлено текстових запозичень. Перевірку дисертації на наявність плагіату здійснено у системах StrikePlagiarism, Turnitin. На цій підставі дисертаційну роботу визнаємо самостійно виконаним науковим дослідженням, а усі ідеї та наукові положення, які викладені автором, отримані ним особисто.

Публікації належним чином висвітлюють основні положення, поданої до захисту дисертаційної роботи. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць повністю відповідають вимогам щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії з психології.

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Радчук Г., Вінничук М. Особистісна готовність майбутніх педагогів до діалогізації освітнього процесу як психолого-педагогічна проблема. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. № 2(74). С. 283–291. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-74-283-291>

2. Вінничук М. Структура особистісної готовності майбутніх педагогів до діалогізації освітнього процесу. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2024. № 21. С. 40–48. URL: <https://doi.org/10.30970/ps.2024.21.6>.

3. Вінничук М. В. Фасилітативні здібності в цілісній структурі особистісної готовності майбутніх педагогів до діалогізації освітнього процесу. *Габітус*. 2024. № 66. С. 48–53. URL: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.66.6>.

Стаття в колективній монографії

1. Вінничук М. Особливості готовності майбутніх викладачів до діалогізації освіти в професійній діяльності. *Освітній діалог як гуманітарна психодидактична технологія вищої освіти* : монографія. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С. 126-139. URL : <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/30865>

Праці апробаційного характеру

1. Вінничук М. В. Проблема особистісної готовності майбутніх педагогів до освітнього діалогу. *Актуальні проблеми науки, освіти і технологій: теорія і практика* : матеріали міжнар. науково-практ. конф., м. Полтава, 8 лют. 2022 р. Полтава, 2022. С. 48–50. URL : https://www.economics.in.ua/2022/02/1_17.html

2. Вінничук М. Освітній діалог як механізм становлення ціннісно-сміслової сфери студентів. *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід*: збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, 13-14 травня 2022 року. Тернопіль : Вектор; ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. С. 387–390. URL : <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/25955>

3. Радчук Г.К., Вінничук М. В. Рефлексивність як професійно значуща якість майбутніх педагогів. *Українська психологія. XXI століття. Початок. (Дні української психології в Берліні)* : матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю 27-28 квітня 2023 р. / за ред. В.Г. Панка. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. С.541–545. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735227>

4. Вінничук М. Освітній діалог як спосіб подолання ціннісної кризи *Аксіопсихологічні вектори розвитку сучасної освіти* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 19–20 жовтня 2023 р. / за ред. Г.К.Радчук. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С. 59–63. URL : <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/31042>

5. Вінничук М. Розвиток фасилітативних здібностей майбутніх педагогів як основа діалогізації освітнього процесу. *Сучасна освіта в глобальному і національному вимірах: виклики, загрози, ефективні рішення* : матеріали I Всеукр. науково-практ. конф. здобувачів вищ. освіти і молодих уч. (з міжнар. участю), м. Тернопіль, 17 жовт. 2024 р. Тернопіль, 2024. С. 521–524. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/34451/1/128_VINNYChUK.pdf

6. Вінничук. М, Несух Л. Психологічний капітал як чинник професійного становлення майбутніх педагогів. *Резильєнтність в умовах війни: теорія, практика та ресурси* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів освіти і молодих учених, м. Тернопіль, 23 квітня 2025 р. / за ред. Г.К.Радчук. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2025. С. 113-117.

Апробація результатів дисертації. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри психології розвитку та консультування Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка.

Основні теоретичні та практичні результати дослідження обговорені на конференціях різного рівня, зокрема: на 3 міжнародних науково-практичних

конференціях: «Актуальні проблеми науки, освіти і технологій: теорія і практика» (м. Полтава, 2021 р.), «Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід» (м. Тернопіль, 2022 р.), «Аксіопсихологічні вектори розвитку сучасної освіти» (м. Тернопіль, 2023 р.); на 3 Всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Українська психологія. XXI століття. Початок. (Дні української психології в Берліні)» (м. Київ, 2023 р.), «Сучасна освіта в глобальному і національному вимірах: виклики, загрози, ефективні рішення» (м. Тернопіль, 2024 р.), «Резильєнтність в умовах війни: теорія, практика та ресурси» (м. Тернопіль, 2025 р.); Всеукраїнському Форумі аспірантів спеціальності 053 Психологія «У колі одnodумці» (м. Рівне, 2024 р.).

Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. Дисертаційна робота є завершеною науковою працею, в якій здобуто нові науково-обґрунтовані результати, що сукупно розв'язують конкретне практичне завдання, яке має вагоме значення для розвитку сучасної психології.

Зміст дисертаційної роботи Вінничук Мирослави Вікторівни відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р., а також вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій».

Дисертація Вінничук М. В. на тему «Формування особистісної готовності майбутніх педагогів до діалогізації освітнього процесу» рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 053 Психологія.

Голова засідання:

доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Марія ШПАК

